

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.085 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки

ЯКИМЧУК Світлани Олексіївни на дисертацію

**ПАВЛОВОЇ Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у
сімейному праві», поданої на здобуття освітньо-наукового ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертація ПАВЛОВОЇ Анни Сергіївни присвячена актуальній темі – «Розподіл майна подружжя у сімейному праві». Ця тематика є актуальною та важливою, зважаючи на процеси рекодифікації цивільного права, що зачіпає не лише норми цивільного, а й сімейного законодавства і потребує наукового обґрунтування в частині більш чіткого визначення поняття, способів та правових наслідків розподілу майна подружжя. Попри те, що в сімейно-правовій доктрині питання розподілу майна подружжя вже ставало об'єктом наукового дослідження, в рецензованій дисертації досліджено не тільки теоретичні, а й прикладні аспекти розподілу майна подружжя, в тому числі питання, пов'язані із вирішенням проблем, які існують у судовій практиці під час вирішення спорів про поділ, виділ майна подружжя. Актуальність дослідження також визначається наявністю численних проблем у правозастосовній практиці, зокрема щодо визначення правового режиму спільної сумісної власності подружжя, відмежування особистого приватного майна від спільного, поділу боргових зобов'язань, врахування інтересів дітей та добросовісності сторін при розподілі майна подружжя, виявлення особливостей у розподілі окремих видів майна подружжя – об'єктів незавершеного будівництва, майна, придбаного за кредитні кошти, боргових зобов'язань подружжя, корпоративних прав. Судова практика у цій категорії спорів залишається динамічною, що свідчить про потребу в її науковому узагальненні та виробленні єдиних підходів до застосування норм сімейного і цивільного законодавства. Наведені обставини не залишають сумнівів щодо актуальності обраної здобувачкою теми дослідження та науково-практичного значення роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Результати дисертаційного дослідження Анни ПАВЛОВОЇ є науково обґрунтованими,

адже у роботі комплексно опрацьовано широкий спектр проблем, пов'язаних із розподілом майна подружжя у сімейному праві.

Можемо відзначити високий та глибокий науковий рівень дисертаційного дослідження, який відповідає рівню, змісту, науковим результатам та вимогам, що висунуті для дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

У дисертації чітко сформульована мета як визначення теоретико-правових та прикладних засад розподілу майна подружжя, а також розроблення науково-теоретичних пропозицій для вирішення проблемних питань у сфері правового регулювання відносин щодо розподілу майна подружжя. Відповідно до поставленої мети дисертаційного дослідження, здобувачка визначила такі завдання, як: аналіз теоретико-правових засад визначення правової природи інституту розподілу майна подружжя; аналіз розвитку законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало питання розподілу подружнього майна; дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання розподілу майна подружжя; з'ясування окремих видів розподілу майна подружжя – договірною, медіаційною, судовою, особливостей їх застосування; розкриття процесуальних аспектів розподілу окремих видів подружнього майна, в тому числі: боргових зобов'язань та заставного майна, об'єктів незавершеного будівництва; виділення науково-обґрунтованих пропозицій вдосконалення норм сімейного законодавства, якими врегульовано питання розподілу майна подружжя. Можемо відзначити, що об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності. Дисертація ПАВЛОВОЇ Анни Сергіївни написана грамотно, сприймається легко та з інтересом.

Дисертація є цілісним фундаментальним дослідженням, виконана на належному теоретико-методологічному рівні та відрізняється глибиною правового аналізу, виваженістю й коректністю наукової полеміки, вмільм підбором матеріалу. У результаті проведеного дослідження авторка досягнула визначеної мети й виконала поставлені завдання. Сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Дисертація підготовлена на високому професійному рівні, її структурна побудова є логічною та доцільною, що свідчить про виважений підхід до розкриття теми. Цінність роботи полягає у ґрунтовному аналізі теоретичних та практичних проблем розподілу майна подружжя у сімейному праві. При цьому можемо відзначити вдалу структуру дисертаційної роботи.

Також заслуговують на увагу такі пропозиції та висновки авторки:

1. Запропоновано авторське визначення поняття «розподіл майна подружжя» як особливого інституту сімейного права, який врегульовує правовідносини, пов'язані зі змінами в правовому режимі майна подружжя, що знаходиться в спільній сумісній власності через застосування таких способів розподілу, як фактичний поділ, формальний поділ, виділ чи розподіл майна шляхом його відчуження за допомогою таких інструментів розподілу як: поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток в майні кожного подружжя, передачі частини майна одному з подружжя в приватну власність, розподіл коштів чи іншого майна, отриманих у результаті відчуження спільного майна подружжя. Також вперше визначено його спеціальні ознаки як сімейно-правового інституту.

2. Поруч із визначенням розподілу майна подружжя як сімейно-правового інституту авторка його розглядає у процесуальному контексті як процес зміни правового режиму майна, що може бути вирішений в три послідовні етапи: договірний, де сторони самостійно домовляються про розподіл свого спільного майна й укладають (за участі нотаріуса) будь-який договір щодо розподілу спільного майна; медіаційний, у якому сторони, які з певних причин не уклали договір щодо розподілу майна подружжя, звертаються до медіатора за допомогою в мирному врегулюванні їх майнових питань; судовий, що можливий лише за умови спроби вирішення спору щодо розподілу майна подружжя шляхом медіації, та передбачає обов'язок суду сприяти мирному врегулюванню спору і лише за неможливості цього – вирішити справу шляхом застосування способів розподілу майна подружжя в судовому порядку.

3. Науковий та прикладний інтерес викликає розроблена авторкою система способів розподілу майна подружжя, що можуть бути визначені в договорі щодо розподілу спільного майна подружжя, угоді за результатами медіації або в судовому рішенні, а саме: а) поділ майна в натурі, що є об'єктом спільної сумісної власності із визначенням права власності кожного з подружжя на відповідне майно або правом власності на відповідну частку в майні, що виділяється; б) виділ спільного майна, тобто передання неподільних речей одному з подружжя в приватну власність зі збереженням режиму спільної сумісної або спільної часткової власності подружжя на решту майна або з подальшим поділом такого майна іншим способом; в) визначення часток кожного з подружжя в майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя в разі, якщо майно, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є неподільною річчю і не може бути реально поділене між ними відповідно до їх часток; г) присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві

спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку; д) розподіл грошових коштів або іншого майна, отриманого в результаті відчуження спільного майна подружжя у разі, якщо таке відчуження відбулося з метою уникнення включення цього майна до такого, що підлягає розподілу.

4. Авторка пропонує удосконалити нормативне регулювання розподілу майна подружжя, визначене у ст. ст. 69, 71, 72 Сімейного кодексу України в частині визначення правової конструкції договору щодо розподілу спільного майна подружжя, визначення його предмету, істотних умов та видів, визначення договірних та судових способів розподілу майна подружжя.

5. Доречним є дослідження авторкою зарубіжного досвіду правового регулювання розподілу майна подружжя, а саме: Болгарії, Естонії, Іспанії, Латвії, Франції, Німеччини, Польщі, Угорщини, Чехії, автономного регіону Каталонія.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дисертації достатньо повно викладено у 9 наукових працях, зокрема у 3 наукових статтях у фахових виданнях України, 1 наукова стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, зокрема у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або ЄС з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувачки, 5 у збірниках тез матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження ПАВЛОВОЇ Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», слід вказати на окремі дискусійні моменти, зокрема.

1. Авторка у дисертації визначає поняття «взаємна згода подружжя на здійснення розподілу спільного майна» як згоду, правочин, домовленість обох з подружжя (дружини та чоловіка), які дійшли консенсусу вчинити дії щодо розподілу спільного майна, зокрема щодо визначення умов та способів такого розподілу. Виникає питання, в чому саме полягає новизна цього поняття порівняно із існуючими у науковій літературі визначеннями поняття взаємної згоди.

2. Пояснення потребує визначений авторкою принцип пріоритету правового регулювання за договором про розподіл спільного майна, який укладено пізніше в ситуаціях, коли сторони уклали декілька правочинів про розподіл одного і того ж майна. На нашу думку, визначення пріоритету шлюбного договору або мирової угоди перед іншими договорами про розподіл спільного майна суперечить принципу свободи договору, оскільки, подружжя завжди може домовитися про новий порядок розподілу майна.

3. Поза увагою дисертантки залишилися питання розподілу окремих видів спільного майна подружжя. В дисертації проаналізовано особливості розподілу боргових зобов'язань подружжя, а також об'єктів незавершеного будівництва. На нашу думку, наукове дослідження розподілу майна подружжя у сімейному праву було б більш повним у разі дослідження теоретико-правових та прикладних питань розподілу корпоративних прав подружжя.

Слід зазначити, що викладені зауваження переважно мають дискусійний характер і тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються авторкою.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження **ПАВЛОВОЇ Анни Сергіївни** на тему «**Розподіл майна подружжя у сімейному праві**», відповідає вимогам, встановленим Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки цивільного права, а його авторка – **ПАВЛОВА Анна Сергіївна** заслуговує на присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка

кандидатка юридичних наук, доцентка,

в. о. професора кафедри приватного права

Хмельницького університету управління та права

імені Леоніда Юзькова

Світлана ЯКИМЧУК